

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az elzárással is sújtható szabálysértések

Bevezetés

A magyar szabálysértési jogban alkalmazható szankció a büntetés és az intézkedés, melynek célja a társadalom védelmének érdekében annak megelőzése, hogy bárki szabálysértést kövessen el. Szabálysértés elkövetése esetén a jogkövetkezmény az Sztv. 13. §-a alapján büntetés vagy intézkedés. A büntetésnek két fajtája lehetséges, az elzárás és a pénzbírság. Az elzárás büntetés az egyik Alkotmányban rögzített alapjogot, a személyes szabadságot korlátozza, ezért a törvény ennek alkalmazását garanciákhoz köti. Egyrészt szabálysértés miatt elzárást kizárólag törvény állapíthat meg, másrészt vagylagos büntetési nem, azaz a büntetési tételben az elzárás mellett minden esetben a pénzbírság is szerepel, harmadsorban az elbírálására a helyi bíróságnak van hatásköre, amely határozat ellen jogorvoslatot enged a törvény. A helyi bíróság határozata ellen bejelentett fellebbezést másodfokon a megyei bíróság bírálja el.

Nincs helye elzárás büntetésnek, ha az eljárás alá vont személy

- fogyatékos,
- kórházi fekvőbeteg ellátásban részesül,
- a terhesség negyedik hónapját elérő nő,
- tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő,
- aki fogyatékos, illetve folyamatos ápolást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény módosítása (a továbbiakban Sztv.) 2010. augusztus 19-én lépett hatályba. A törvény módosítása az elzárás büntetéssel sújtható tényállások körét bővítette a magánlaksértés, a felosztatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel, a valótlan bejelentés és a tulajdon elleni szabálysértésekkel.

A tulajdon védelmében a leghatékonyabb fellépést szolgálja, hogy a szabálysértések felderítését a jogszabály a jegyző helyett a rendőrség hatáskörébe utalja.

A szabálysértési törvény hatályba lépett módosítása lehetővé tette, hogy a kis értékű 20.000,- forint alatti egyes tulajdon elleni szabálysértések (lopás, rongálás, sikkasztás, hűtlen kezelés, orgazdaság) esetén elzárással vagy 150.000,- forintig terjedő pénzbírsággal büntessék az elkövetőt.

Az Sztv. 2011. május 21-i módosításának köszönhetően a törvény - a polgárőr tevékenység szabálytalan ellátása és a közbiztonsági tevékenység jogosulatlan elvégzése tényállások beiktatásával - immár 13 szabálysértés esetén teszi lehetővé az elzárás büntetés kiszabását.

Az elzárás legrövidebb tartama egy nap, leghosszabb tartama - a halmazati büntetés kivételével - hatvan nap, fiatalkorú elkövető esetén harminc nap. Ugyanez halmazat esetén kilencven nap, illetve negyvenöt nap.

Elzárás büntetéssel is sújtható szabálysértések

- 1) Magánlaksértés (Sztv. 139. §)
- 2) Önkényes beköltözés (139/A. §)
- 3) Távoltartó határozat szabályainak megszegése (139/B. §)
- 4) Rendzavarás (142. §)
- 5) Garázdaság (142/A. §)
- 6) A polgárőr tevékenység szabálytalan ellátása (142/B. §)
- 7) Közbiztonsági tevékenység jogosulatlan elvégzése (142/C. §)
- 8) Tiltott kéjelgés (143. §)
- 9) Veszélyes fenyegetés (151. §)
- 10) Felozlatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel (152/B. §)
- 11) Valótlan bejelentés (153. §)
- 12) Járművezetés az eltiltás tartama alatt (156/A. §)
- 13) Tulajdon elleni szabálysértések (157. §)

Az előkészítő eljárás

Ezen szabályértések közül kiemelendő a feloszlott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel és a tulajdon elleni szabálysértés, amely esetekben a szabálysértési hatóságnak az Sztv. 128/A. §-ban foglaltak alapján a tényállás felderítése, az elkövető kilétének megállapítása, valamint a bizonyítási eszközök felkutatása és biztosítása érdekében bírósági eljárást előkészítő eljárást kell lefolytatnia.

Számos olyan eset fordul elő a gyakorlatban, amikor gyorsított eljárásban a bíróság nem tudja elbírálni a lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértést. Egyrészt azért, mert az eljárás alá vont személy ugyan elismeri a szabálysértés elkövetését, de olyan új körülmény merül fel, amelyre vonatkozó bizonyítékok a tárgyalás időpontjában nem állnak rendelkezésre, vagy rendelkezésre állnak, azonban a bizonyítási eljárás hosszabb időt vesz igénybe. Másrészt, mert az adott ügy nem is szabálysértés, hanem bűncselekmény. Ez utóbbi esetben a bíróság az ügyet az illetékes ügyészséghez teszi át.

Sok esetben már az iratok bíróságra történő érkezését követően, a tárgyalás kezdete előtt kitűnik, hogy az adott ügy nem alkalmas a gyorsított eljárásban történő elbírálásra. Egyik példa erre, amikor az eljárás alá vont személy nem fizet ki egy szolgáltatást, mivel annak ellenértékét vitatja, azt sokallja, „nem gondolva arra”, hogy a szabálysértési hatóság 3 nap szabálysértési őrizetben töltött időt követően csalással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés miatt gyorsított eljárásban bíróság elé állítja. Ez esetben már az iratok alapján megállapítható, hogy polgári jogi jogvisztonnyal van „dolgunk”.

Egy másik eset, amikor az eljárás alá vont személy bemegy az áruházba, ott megeszik egy fánkot, belekóstol egy szeszes italba, majd a szépségápolási osztályon kifesti a körmét, kiválaszt egy hajfestéket, amellyel bemegy a próbafülkébe, és ott vörös árnyalatúra festi a haját, majd a fejére húzza a rajta levő fehér kabát kapucniját. Utóbbi esetben pedig már az elkövetés körülményei alapján felmerül az elmeorvos szakértői vélemény beszerzésének szükségessége.

A gyakorlatban

Az Sztv. 2010. augusztus 19-i módosítását követően lehetővé vált, hogy az elzárással is sújtható szabálysértéseket bírósági titkár is elbírálhassa. Bírósági titkárként 2011. január 1-jétől bírálok el tárgyaláson és tárgyalás mellőzésével hozott határozatok formájában az elzárással is sújtható szabálysértés miatt indult ügyeket. Az azóta eltelt idő alatt lehetőségem volt megtapasztalni a törvény gyakorlati érvényesülését.

Az Sztv. módosítása következtében rendkívüli módon megnövekedett a bíróságokra érkező ügyek száma. A legnagyobb mértékben - legalábbis a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességi területén - a tulajdon elleni szabálysértés miatt indított eljárások száma emelkedett.

A tulajdon elleni szabálysértések közül a legtöbb a lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés. Ezek gyakorlatilag kivétel nélkül bolti lopások, az elkövetési értéket tekintve a skála rendkívül változatos képet mutat. Az elkövetés tárgyai között megtalálható a 30 forintos TV paprika, a 210,- forint értékű sör, csavaralátétek 82 forint értékben, 70 forintos pogácsa, a húszezer forintos értékhatárhoz közeli élelmiszer, az elkövetési értékét pontosan meg nem határozható parfüm tester, illetve alapozó testerből papírsebkezős zacskóba kinyomott - 3-4 alkalomra elegendő mennyiségű - alapozó.

A bíróság az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetőjével szemben az eljárást kétféle módon folytathatja le, vagy az általános szabályok szerint, vagy gyorsított bírósági eljárás keretében. Az Sztv. 77. § (1) bekezdése alapján a rendőrség elzárással is sújtható szabálysértés esetén - ha tettenérésre kerül sor - az eljárás alá vont személyt gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából őrizetbe veheti.

Az Sztv. nem szabályoz olyan eseteket, amikor gyorsított eljárást kell lefolytatni, az egy lehetőség. Annak eldöntését, hogy gyorsított eljárásnak vagy éppen az általános szabályok szerinti eljárásnak van-e helye, teljes mértékben a szabálysértési hatóságra (az előkészítő eljárás lefolytatójára) bízva a jogalkotó.

A gyorsított eljárás - mint a neve is mutatja - azt a célt szolgálja, hogy a szabálysértés elkövetőjét a szabálysértési hatóság, amennyiben annak feltételei fennállnak, minél hamarabb - legfeljebb azonban az őrizetbe vételtől számított 72 órán belül - bíróság elé állítsa, és a bíróság „gyorsan” döntést hozzon az ügyben. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a bírósági eljárást megelőző előkészítő eljárás körültekintő lefolytatása.

Amennyiben a gyorsított eljárásban bizonyítás felvétele - tanú meghallgatása, szembesítés - válik szükségessé már nem is beszélhetünk gyorsított eljárásról, figyelemmel arra, hogy a bíróság ilyen esetben a gyorsított eljárást befejezi, a tárgyalást elnapolja, és az ügyet az általános szabályok szerint folytatja le, vagyis már nem érvényesül az Sztv. 99. §-ában megfogalmazott azon kívánalom, hogy a bíróság az ügyet lehetőleg egy tárgyalási napon befejezi.

Az Sztv. alapján a szabálysértési hatóság a húszezer forintot meg nem haladó tulajdon elleni szabálysértés elkövetőjével szemben szabálysértési feljelentést tesz.

Az Sztv. egyik alapvető hiányossága, hogy nem szabályozza a tulajdon elleni szabálysértések elkövetése esetén azt sem, mi az az értékhatár, amely esetben az eljárást gyorsított bírósági eljárás keretében szükséges lefolytatni.

A két eljárás - az általános szabályok szerinti és a gyorsított - közötti különbség kézzel nem fogható, gyakorlatilag az elkövetők közül bárki „válogatás” nélkül kerülhet egyik vagy másik eljárás hatálya alá, hiszen - néhány kivételtől eltekintve - minden esetben tettenéréssel kerül sor az elkövető felelősségre vonására.

Szabályozás hiányában ugyanis lehetséges az, hogy a korábban el nem marasztalt, eljárás hatálya alatt soha nem állt elkövető, egy doboz Borsodi sör eltulajdonítása miatt - 3 nap szabálysértési őrizetet követően - találja szembe magát a gyorsított bírósági eljárással, amíg a korábban szabálysértés elkövetése miatt már elmarasztalt, „húszezes” értékhatárhoz közeli lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés elkövetőjének ügye „csak” az általános szabályok szerint zajlik.

Ilyen esetben a büntetlen elkövetőnek már önmagában a szabálysértési őrizetben töltött idő elegendő hátrányt jelent, az az elkövetett cselekménnyel, és annak társadalomra veszélyességével arányban nem álló hátránnyal sújtja.

A büntetést és az intézkedést az Sztv. 23. §-ára figyelemmel úgy kell megállapítani, hogy igazodjon a cselekmény súlyához. A bíróság a büntetés kiszabása során - a súlyosító és enyhítő körülmények figyelembevételével, azokat mérlegelve - eldönti, hogy adott esetben büntetést szab ki vagy intézkedést alkalmaz.

Súlyosító körülmény valamennyi szabálysértés esetén, ha az eljárás alá vont személyt a szabálysértés elkövetését megelőző két éven belül ugyanolyan, vagy hasonló jellegű szabálysértés elkövetése miatt a szabálysértési hatóság jogerősen elmarasztalta. A cselekmények elszaporodottsága szintén súlyosító körülményként értékelendő.

Az enyhítő körülmények közül az eljárás során a szabálysértés elkövetésére vonatkozó beismerő vallomásnak van a legkisebb súlya, hiszen a szabálysértés elkövetőjét szinte valamennyi esetben tettenéréssel leplezik le. Enyhítő körülmény a lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértések vonatkozásában, ha a lopással okozott kár - akár a visszavétellel, akár az utólagos megfizetéssel - megtérült, az elkövető a cselekmény elkövetését megbánta, az alacsony elkövetési érték, illetve a szabálysértési büntetlenség.

Indokolatlan a két éven belül el nem marasztalt, a szabálysértési értékhatár alsó határához közeli értékre elkövetett lopás elkövetőjével szemben a gyorsított bírósági eljárás lefolytatása, annál is inkább, mert számos esetben ezen elkövetők 2-3 napot szabálysértési őrizetben töltenek, majd bíróság elé állítják őket, ahol pedig a bíróság a körülmények mérlegelésével intézkedést is alkalmazhat - és a gyakorlatban alkalmaz is - velük szemben. Hiszen miért kellene a szabálysértési előéletét tekintve büntetlen előéletű, csekély tárgyi súlyú - nevezetesen pár száz forintos - cselekmény elkövetőjével szemben, figyelemmel az alkalomszerű elkövetésre is, a figyelmeztetés intézkedésnél súlyosabb büntetést kiszabni.

Egy másik aspektusból nézve pedig nincs két ugyanolyan ügy, egy-egy elkövető vonatkozásában más-más személyi körülmények merülnek fel, továbbá az elkövetés körülményei is eltérőek, melyet a büntetés kiszabása során a bíróság mérlegel és a büntetést vagy intézkedést egyéniesítve szabja ki, illetve alkalmazza. Ezeket a körülményeket a szabálysértési hatóságnak már az előkészítő eljárás lefolytatása során fel kellene derítenie, és azokat figyelembe véve indítványozni a gyorsított eljárást, ezzel is elősegítve a bíróság munkáját, amelynek hiánya gyakran hozzájárul az eljárások elhúzódásához.

A fellebbezés

A gyakorlatban megfigyelhető, hogy az előkészítő eljárást lefolytató szabálysértési hatóság a bíróság által a gyorsított eljárás keretében alkalmazott figyelmeztetés intézkedéssel szemben az esetek túlnyomó többségében fellebbezést jelent be súlyosításért, míg az általános szabályok szerint lefolytatott eljárásban az ilyen tartalmú döntésekkel szemben nem él jogorvoslattal. Mindez arra enged következtetni, hogy az ilyen tartalmú nyilatkozatok nem kellően átgondoltak, irracionálisak, azokat a másodfokú bíróság rendszerint nem találja alaposnak.

Mindezekre figyelemmel a jogbiztonság érdekében szükségesnek mutatkozik annak konkrét szabályozása, hogy mely esetekben kell gyorsított eljárást lefolytatni, mivel a tettenérés - amint azt a gyakorlat is igazolja - nem nyújt segítséget az elhatároláshoz.

dr. Suhajda-Molnár Krisztina

bírósági titkár